

MICHAEL ŽANTOVSKÝ

Většina příběhů
v umění jsou
tragédie. Přinejlepším
tragikomedie

Je podepsaný pod řadou písni Pavla Bobka, Karla Zicha, ale i anglických textů pro skladby Olympicu nebo Mira Žbirky. „Pyšnit se vlastní prací je blbé,“ říká textař, diplomat a muž mnoha dalších profesí Michael Žantovský v rozhovoru, jenž nahlíží za oponu tvorby písňových textů.

TEXT: JIŘÍ V. MATÝSEK, FOTO: ARCHIV MICHAELA ŽANTOVSKÉHO

Začneme od Adama. Pamatujete si na svůj úplně první písňový text?

No to já nevím, který byl úplně první. Ale protože samozřejmě na střední škole – jako skoro všichni v té době – jsem měl kapelu, mimochodem jmenovala se podle jedné písničky The Rolling Stones Mother's Little Helpers, tak to asi bylo tou dobou. Snažili jsme se o rhythm'n'blues, The Rolling Stones, The Kinks a takové, takže jsem se to pokoušel nějak převádět do češtiny. Nebyli jsme moc dobrá kapela, ale historicky je zajímavé, že jsme byli první kapela, která hrála v hostinci U Tyšerů v Dejvicích, což byl legendární Houtyš, kde potom vlastně vznikla celá hanspaulská bluesová scéna. První kapela, která tam hrála, byli právě moji Mother's Little Helpers. První opravdové texty mohly vzniknout někdy v sedmdesátém jedenasedmdesátém, když jsem se vrátil z Kanady. Byl jsem samozřejmě plný té muziky, Boba Dylana a nově i Leonarda Cohena a dalších. A do tehdejšího časopisu Světová literatura jsem o nich

napsal takový text s ukázkami přeloženými do češtiny. A vlastně ani nevím, jak to dopadlo, dodneška to nedokážu dohledat, protože Světovou literaturu v začínajícím období normalizace stihli normalizovat, vyhodili celou redakci a konfiskováno bylo i několik čísel. Takže vlastně jenom vím, že jsem to udělal, ale nevím jak.

Do tohoto období spadají i počátky spolupráce s Pavlem Bobkem...

Ano, já měl takovou bandu kamarádů, mezi něž patřil i Pavel Bobek. A spolu jsme trávili hodně večerů posloucháním písniček a poplpením nějakého strašlivě laciného a špatného alkoholu. A jednou jsme si pouštěli písničku Paula Simona, která se v originále jmenuje *50 Ways to Leave Your Lover*. A Pavel říká: „To je hrozně pěkná písnička, ale bohužel se nedá česky zpívat, protože je ze samých jednoslabičných rýmů.“ V češtině, jak známo, prostě neexistuje dost jednoslabičných rýmů. No a jak byl ten večer pokročilý, tak mu říkám, že je to hračka a že to do dalšího dne udělám. A on, že

teda jo. Myslím, že to trvalo déle než do následujícího dne, ale tu písničku jsem udělal, jmenuje se *200 cest, jak sbohem dávat*. Pavlovi se tehdy líbila a nahrál ji. Zpíval ji pak v Semaforu a potom začal zpívat a natáčet spoustu dalších písniček, které jsem pro něj napsal. Byl vlastně mým hlavním interpretem.

Pavel Bobek si zahraniční skladby vybíral sám, nebo jste mu je nosil vy?

Bylo to tak i onak. Hodně těch společných písniček vycházelo z poslouchání muziky, které se často protáhlo na celý víkend. Za normalizace se nedalo nic moc jiného smysluplného dělat, tak jsme jezdili na výlety, na chalupy, ke kamarádům a tam jsme si tu muziku pouštěli. Někdy přišel on s písničkou a já mu ji otextoval, někdy jsem něco přinesl já. Pavel byl v té době poměrně konzervativní a potrpěl si na takové ty country velikány, jako byl Kenny Rogers a Johnny Cash atd. A já se ho snažil trochu nakazit tou podvratnou muzikou, a tak jsem mu

Dříve si vydavatelé s autorskými právy velké starosti nedělali.

pouštěl Franka Zappu, Lou Reeda nebo Bruce Springsteena. Některé z těch interpretů si pak oblíbil a osvojil. Dokonce později začal zpívat Dylana, kterého mně za boha zpívat nechtěl. Sice to textoval někdo jiný, ale nakonec ho strávil.

Mluvil vám do podoby písni?

Pavel by nikdy nezpíval něco, co by mu, jak zpěváci říkají, nesedlo do huby, takže se těmi texty vždycky zabýval. Někdy i vyžadoval nějaké úpravy, spousta z nich byla rytmického charakteru, aby se to lépe frázovalo. Někdy se vzpříčil a jindy zase já. Takže jsou písničky, které nakonec nevznikly, protože jsme se prostě nedokázali dohodnout. Ale většinou jsme shodu našli.

Jaký jste vyznával přístup k těm zahraničním originálům? Mnohdy jdou vaše texty úplně jiným směrem než původní slova.

Na to znovu neexistuje úplně jednoznačná odpověď, ale společný byl vždycky nějaký pocit, který z té písne vyzařoval a který jsem se snažil zachovat. Ne

způsobem, že bych ji překládal, protože to bychom měli spoustu skladeb o tom, jak jezdíme na koních a pálíme z koltů. To mi nepřišlo nosné, možná tak k táborovému ohni. Takže jsem ty písničky vždy i trochu počestil nebo modernizoval. Někde se to původní téma dalo zachytit jenom vzdáleně, jen lehounce, tím pocitem. Třeba *Walk on the Wild Side* od Lou Reeda. Ta se odehrává v newyorském transvestitním prostředí s nejrůznějšími vulgárními narážkami. Na to nemohl člověk v tehdejší normalizačním Československu ani pomyslet. Takže nakonec je to o tom, jak s někým život zachází nehezky, ale je to z jiného úhlu a z jiného prostředí.

O přejímání zahraničních písniček a předělávání do češtiny panuje řada zkrslých představ. Objevují se i názory, že se dokonce bez vědomí autorů „kradly“.

Jaká je vaše zkušenost? Zapeklitý problém. Já mám takový dojem, že tehdejší vydavatelské autority

Supraphon nebo Panton si s autorskými právy, co se týče obsahu, velké starosti nedělaly. Platily tantiémy těm autorům, tenkrát už jsme byli součástí mezinárodní konvence, kterou musely dodržovat. Ale že by se autoři nějak starali, jestli se v těch jejich písničkách John jmenuje Franta nebo tak, to ne. Myslím si, že dneska už je to složitější, mnohem více si hlídají věrnost toho nového textu.

Další výrazné propojení – Karel Zich. Jak se vám společně pracovalo?

S Karlem jsme napsali pár písniček. My jsme byli víceméně spolužáci a on mi někdy dával svoje melodie, na které jsem vymýšlel texty. Asi nejvýraznějším výsledkem naší spolupráce byla písnička *Já ti zpívám*, kterou jsme napsali, když jsme měli vlastně všichni tři, Pavel Bobek, Karel i já, malé dcery. Tak jsem na jednu z jeho melodií napsal písničku, která dlouho předstírá, že je milostná, ale nakonec se ukáže, že ji zpívá té dvoutleté holce, aby už spala a dala pokoj. Ta se nám,

Pavel Bobek by nikdy nezpíval něco, co by mu, jak zpěváci říkají, nesedlo do huby, takže se texty vždycky zabýval.

myslím, docela povedla. Karel byl výjimečně nadaný člověk s hlasem Elvise Presleyho. K něčemu se ale přiznám. Bobek pro mě figuroval na správné straně toho neviditelného, ale o to hmatatelnějšího předělu, jenž tenkrát existoval mezi muzikou, která si kladla za cíl být autentická a nepodléhala těm dobovým měřítkům,

se u nás poprvé začala trochu v médiích ventilovat, že existují lidé, kteří jsou závislí na drogách. Tehdy se o tom jen šepotalo, ačkoliv spousta lidí byla tragicky závislá na nejrůznějších hnusech.

Michael Žantovský s Pavlem Bobkem

Vladimír Mišík s Michaelem Žantovským

Michael Žantovský s Hankem Snowem

tak se tam ten tragický pocit dřív nebo později dostat musí.

Psal jste také anglické texty – pro Stromboli, pro Olympic, exportní verzi desky *Laboratoř*...

Já se dlouho ostýchal, nevěděl jsem, jestli to dovedu. Ale je pravda, že můj první anglický text vznikl za dost bizarních okolností. Přesvědčily mě tanečnice z varieté U Nováků, to byl

takový lechtivý kabaret ve Vodičkově ulici, že chtějí anglický text pro turisty na *Mělnickou polku*. A já jsem to nějak splácal. A pak po mně chtěly, abych je to samozřejmě naučil zpívat. Tehdy jsem byl dvacetiletý kluk, takže ze mě měly asi hodně velkou srandu. Ale vydělal jsem si pětistovku, to byly tenkrát velké peníze. To pozdější období, to jsem psal anglické texty pro kamarády. Michal Pavlíček, Petr Janda... všichni jsme se znali a znali jsme se i se Zdeňkem Rytířem, který album *Laboratoř* napsal česky. Tak jsem řekl, že se teda budu snažit, a dopadlo to docela dobře. Jenomže tím jsem vyvolal poptávku a pak se na mě začali obracet další. Takže nakonec jsem toho anglicky napsal poměrně hodně. Já jsem psal pro Olympic, pro Petru Janů, pro Marii Rottrovou, Mira Žbirku.

Zazněl tu Zdeněk Rytíř, napadá mě ještě Pavel Vrba, Vladimír Poštulka. Byla mezi vámi textaři nějaká rivalita?

Ještě bych k tomu připočetl třeba Michala Janíka... Ale my jsme byli kamarádi,

nikdy jsme nebyli na ostří nože. Ale lhal bych, kdybych řekl, že mezi námi žádná rivalita nebyla. Někdy jsme se trochu předháněli, když jsme objevili nějakou novou písničku, kdo z nás ji dřív udá. A samozřejmě měl člověk někdy pocit, že tohle by otextoval líp. Ale ve stejné chvíli měl podobný pocit někdo z nich o nějaké písničce, kterou jsem napsal já. Čili to nebylo nic vážného. Snažili jsme se navzájem si nepřekážet.

S rokem 1989 jste s texty na dlouhou dobu přestal. Byly důvody vaše další aktivity, nebo prostě došla inspirace?

Ríkám: „Hele, já to zkusím, ale nevím, jestli to ještě umím.“ A asi to celkem dobře dopadlo, deska má dvě Ceny Anděl.

Jedno podmínilo druhé. Prostě jsem se musel věnovat tolika dalším věcem a většina z nich příliš nesouvisela s poezií, spíše se věnovaly praktickým problémům. Prostě to nešlo. Párkrát jsem něco otextoval do divadla nebo tak. Pavel i další kamarádi to zkoušeli, ale musel jsem s omluvou říct, že to nejde. Nemělo smysl to dělat násilně.

Po nějakých třiceti letech jste se vrátil s texty pro Vládu Mišíka. Co vás přesvědčilo?

My se s Vládou známe, nevím, od šestnácti let. Pro mě je skutečně velká postava české rockové muziky a už i v minulosti jsme se párkrát domlouvali, že něco uděláme. Pak z toho z nějakého důvodu sešlo. No tak teď, když se ta příležitost vynořila, tak já jsem jemu a Petru Ostrochovovi, který tu desku produkoval, říkal: „Hele, já to zkusím, ale nevím, jestli to ještě umím.“ A asi to celkem dobře dopadlo, deska má dvě Ceny Anděl. Asi jsme to úplně nepodělali, no...

Máte nějaký svůj písňový text, na který jste opravdu hrdý, a naopak něco, na co byste nejradši zapomněl?

Na tu *Mělnickou polku* bych asi radši zapomněl. Ale ne, já myslím, že člověk nemůže být hrdý na něco, co napsal. Samozřejmě k některým z těch písniček má člověk blíž, občas si na ně i vzpomene, třeba jsou spojené s nějakou příhodou ze života. Ale pyšnit se vlastní prací, to je blbě.

Je pro vás text písně srovnatelný s poezií? A jak se

Michael Žantovský s Vladimírem Mertou

díváte na souborné vydávání písňových textů v knížkách, jako sbírky – ale bez hudby?

Já k tomu mám trochu ambivalentní postoj. Devadesát procent písňových textů je poezii docela vzdáleno. I když existuje taky spousta nezapné poezie... Ale samozřejmě jsou písňové texty, které se od poezie neliší. Písňové texty psali někteří velcí básníci, stejně jako někteří velcí autoři písní psali verše. A koneckonců bychom si asi vždycky měli připomínat, že ta původní poezie, alespoň z toho, co víme z dob starého Řecka a tak dále, se zpívala. Takže ta forma byla vždycky

trochu hudební. To je ale právě problém s těmi tištěnými překlady nebo sbírkami písňových textů, že jaksi postrádají tu hudební stránku a že bez ní jsou vlastně vždycky jenom torza. Ta skutečná poezie v písni zazní v okamžiku, kdy z ní zazní i ta hudba. Ty nejlepší zpívané poetické texty se prostě nedají oddělit od muziky, tvoří jeden celek. A zvláště pak nemám v oblibě doslovně překládané texty velkých muzikantů, které pak postrádají nejenom tu hudbu, ale taky rým, metrum, vlastně úplně všechno. A najednou pak ten člověk vypadá, že neumí do pěti počítat, a přitom je to krásný text. ●

a mezi takzvanou pop-music, která byla slyšet a vidět v televizi a kterou se větší na tehdejších umělců živila. U Karla to pro mě někdy bylo až za tou hranicí, kde mě to bavilo. Takže možná i proto jsme toho společně tolik nenapsali. Ale bylo mi hrozně líto, když odešel.

A co Petr Novák? Pro něj jste napsal jednu velmi temnou věc...

To byl projekt *Memento*. Já většinou psal jednotlivé písničky, ale tohle bylo celé album, které jsme s Petrem napsali. Tehdy

Ty komerční drogy tady nebyly moc k dostání, tak lidi jeli na toluenu a různých čističích oken. Tak jsme chtěli to téma trochu přiblížit a zpopularizovat.

Jaké to je, psát něco takhle temného?

Většina skutečných příběhů na světě, v literatuře, v umění, v muzice, jsou tragédie. Přinejlepším tragikomedie. Takže když chce být člověk trochu opravdový,

Skutečná poezie v písni zazní až ve chvíli, kdy hraje i hudba.